

پیشگفتار

دبیران گرامی، دانش‌آموزان عزیز:

این کتاب شامل چهارده بخش است که در هر بخش یکی از کتاب‌های درسی پایه دهم مورد بررسی قرار گرفته است. ویژگی‌های این بخش‌ها به شرح زیر است:

- **ریاضی و آمار (۱)**
پاسخ کاملاً تشریحی به فعالیت‌ها، کار در کلاس‌ها و تمرین‌های کتاب درسی
ارائه نکات کاربردی در حل مسائل و تمرین‌های
- **اقتصاد
تاریخ (۱)**
پوشش کامل مطالب هر درس در قالب پرسش و پاسخ تألیفی
پاسخ به پرسش‌ها و فعالیت‌های کتاب درسی
- **علوم و فنون
ادبی (۱)**
ارائه درسنامه و نکات مهم درس
پاسخ کامل به خودارزیابی‌ها و کارگاه‌های تحلیل فصل
- **جامعه‌شناسی (۱)
دین و زندگی (۱)
منطق**
پوشش کامل مطالب هر درس در قالب پرسش و پاسخ تألیفی
پاسخ به تمرین‌ها و فعالیت‌های کتاب درسی
- **فارسی (۱)
نگارش (۱)**
معنی واژه‌های سطر به سطر کتاب درسی
معنی کامل ابیات و متن‌های کهن و تحلیل آرایه‌های ادبی
پاسخ کامل به کارگاه متن پژوهشی هر درس
پاسخ به کارگاه نوشتن کتاب درسی
- **انگلیسی (۱)**
ترجمه تمامی متن‌ها و مکالمه‌های کتاب درسی
پاسخ به تمرین‌های کتاب‌های درسی (STUDENT BOOK & WORKBOOK)
- **عربی زبان قرآن (۱)**
ترجمه کامل متن و تمرین‌های هر درس و پاسخ به تمرین‌های کتاب درسی
آموزش کامل قواعد و بیان نحوه پاسخ‌دهی به تمرین‌های
- **جغرافیای ایران
استان‌شناسی
تهران**
پوشش کامل مطالب هر درس در قالب پرسش و پاسخ تألیفی
پاسخ به تمرین‌ها و فعالیت‌های کتاب درسی
- **آمادگی دفاعی**
پاسخ کاملاً تشریحی به تمرین‌ها و پرسش‌های کتاب درسی

از همه عزیزانی که این کتاب را انتخاب نموده‌اند تقاضا داریم انتقادات و پیشنهادات خود را از طریق صندوق پستی ۳۷۷-۱۳۱۴۵ یا تلفن ۰۲۱-۶۴۲۰۲۱۰ با ما در میان بگذارند. از تمامی دبیران و کارشناسان محترمی که با راهنمایی‌های خود ما را در تألیف این کتاب یاری کردند، سپاس گزاریم.

گروه مؤلفان

فارسی (۱)

ستایش

واژه‌نامه

کردگار: خدا	کام: سقف دهان، مجازاً دهان، زبان
افلاک: جمع فلک، آسمان، چرخ	حقیقت: به راستی
پیدا کرد: آفرید	زُخسار: چهره
کفی خاک: یک مشت خاک	فروغ: روشنایی، پرتو
فضل: نیکویی، بخشش، گرم، دانش	عجایب: جمع عجیب، چیزهای شگفت‌آور و بدیع
رِزاق: روزی‌دهنده	وصف: شرح کردن
خلاق: آفریننده	یقین: بی‌گمان
زهی: آفرین	

فارسی

ستایش

معنی ابیات (به نام کردگار) صفحه ۱۰ کتاب درسی

به نام کردگار هفت افلاک که پیدا کرد آدم از کفی خاک

به نام خداوندی که آسمان‌ها را خلق کرد و انسان را از یک مشت خاک آفرید.

آرایه: واج‌آرایی حرف «ک» / آدم و خاک: مراعات نظیر (چون آدم از خاک آفریده شده است) / هفت افلاک: مجاز از

جهان هستی - آدم: مجاز از انسان‌ها

الهی، فضل خود را یار ما کن ز رحمت، یک نظر در کار ما کن

خدایا، بخشش خود را همراه ما کن و از روی مهربانی و گذشت به ما توجه کن.

آرایه: یار، کار، جناس / مصراع دوم: کنایه از درخواست لطف و بخشایش از خدا

تویی رزاق هر پیدا و پنهان تویی خلاق هر دانا و نادان

تو روزی‌دهنده و آفریننده همه موجودات هستی.

آرایه: پیدا، پنهان - دانا، نادان: تضاد / پیدا و پنهان - دانا و نادان: مجاز از همه موجودات / رزاق، خلاق: مراعات نظیر

(از صفات خداوند هستند) / تلمیح دارد به آیه ۵۸ سوره الذاریات (اشاره به رزاق بودن خداوند)

زهی گویا ز تو، کام و زبانم تویی هم آشکارا، هم نهانم

خوشا و شگفتا! قدرت سخن گفتن را از تو دارم و همه بخش‌های وجود من، چه پیدا و چه پنهان را تو آفریده‌ای.

آرایه: گویا، زبان - کام، زبان: مراعات نظیر / کام: مجاز از دهان و زبان / آشکارا، نهان: تضاد / آشکارا و نهان: مجاز از همه وجود

چو در وقتِ بهار آبی پدیدار حقیقت، پرده برداری ز رخسار

هنگامی که در فصل بهار آشکار می‌شوی، چهره خود را نمایان می‌کنی.

آرایه: پرده برداشتن: کنایه از آشکار شدن

فروغ رویت اندازی سوی خاک عجیب نقش‌سازی سوی خاک

به خاک روشنی می‌بخشی و نقش و نگارهای زیبا و عجیبی بر روی آن ایجاد می‌کنی. (گل‌ها و گیاهان زیبا و رنگارنگی را بر

روی زمین می‌رویانی.)

آرایه: نقش‌ها: استعاره از گل‌ها و گیاهان / خاک: مجاز از زمین

تکنیک: «استعاره» همان تشبیه است، با این تفاوت که در استعاره، یک طرف تشبیه (مشبه یا مشبه‌به) ذکر نمی‌شود.

گل از شوق تو خندان در بهار است از آتش رنگ‌های بی‌شمار است

در بهار، گل از شوق تو شکوفا می‌شود و با رنگ‌های زیاد و متفاوتی در طبیعت دیده می‌شود.

آرایه: گل، بهار، رنگ: مراعات‌نظیر / خندان بودن گل: جان‌بخشی / خنده گل: کنایه از شکفتن گل

شاعر دلیل رنگارنگی گل‌ها را شوق آنها نسبت به خداوند می‌داند که دلیلی زیباست ولی کافی نیست.

هر آن وصفی که گویم، بیش از آنی یقین دانم که بی‌شک، جان جانی

من نمی‌توانم تو را آن‌گونه که هستی، توصیف کنم؛ بی‌گمان، تو اصل هر چیز هستی.

آرایه: آن، جان: جناس

نمی‌دانم، نمی‌دانم، الهی تو دانی و تو دانی، آنچه خواهی

خداوندا، من کاملاً نادانم و تو به هر آنچه می‌خواهی، بسیار دانا هستی. (در برابر تو تسلیم محض هستم.)

آرایه: نمی‌دانم، تو، دانی: تکرار

الهی نامه، عطار نیشابوری

درس ۸: سپیده دم تمدن ایرانی

پرسش‌های کلمتی

پاسخ‌ها

<p>فلات ایران از شمال به دریای مازندران (خزر) و دریاچه آرال، از غرب به جلگه بین‌النهرین، از جنوب به خلیج فارس، دریای مکران (عمان) و اقیانوس هند و از شرق به جلگه سند محدود می‌شود. کوه‌ها و رشته‌کوه‌های بزرگ و کوچکی، این فلات را در بر گرفته و در دامنه و میان آنها، دشت‌ها و جلگه‌هایی با آب‌وهوای متفاوت به وجود آمده است. نواحی کوهپایه‌ای و سرزمین‌های پست ایران، براساس میزان بارندگی و رطوبت آنها، از گذشته‌های بسیار دور محیط مناسبی برای زندگی انسان‌ها و برپایی سکونتگاه‌های روستایی و شهری بوده‌اند.</p>	<p>۱. فلات ایران از نظر جغرافیایی چه وضعیتی دارد؟</p>
<p>آفریقا، آسیای مرکزی، قفقاز و شبه‌قاره هند</p>	<p>۲. به عقیده برخی پژوهشگران احتمال مهاجرت گروه‌های انسانی از کدام مناطق به سرزمین ما در دوران پارینه‌سنگی قدیم وجود داشته است؟</p>
<p>بستر گشرفرود مشهد</p>	<p>۳. کهن‌ترین نشانه و آثاری که از حضور انسان در ایران تاکنون کشف شده، مربوط به در نزدیکی است.</p>
<p>کاوش‌های باستان‌شناسی در محوطه باستانی چغاگلان در شهرستان مهران نشان داده است که ساکنان نواحی کوهپایه‌ای زاگرس جزء نخستین مردمانی در جهان بوده‌اند که حدود ۱۲ هزار سال قبل شروع به کشت گیاهانی مانند گندم و جو و اهلی کردن جانورانی مانند بز و گوسفند کردند. این اقدام به منزله ورود انسان از دوره شکار و گردآوری خوراک به دوره یک‌جانشینی و تولید خوراک در فلات ایران محسوب می‌شود.</p>	<p>۴. نخستین مردمانی که در جهان شروع به کشت گیاهان و اهلی کردن جانوران کردند، چه کسانی بودند؟ شرح دهید.</p>
<p>بقایای کوره‌های ذوب و قالب‌گیری مس در برخی سکونتگاه‌های کهن مانند شهداد، تل‌ابلیس و تپه یحیی در استان کرمان و تپه زاغه در قزوین</p>	<p>۵. وجود چه نشانه‌هایی و در کجا نشان می‌دهد که حدود ۵ تا ۷ هزار سال پیش، ساکنان فلات ایران به فنون ذوب و قالب‌گیری مس دست یافته بودند؟</p>

خرم آباد	۱۶. سیمش یکی از شهرهای ایلام باستان است که احتمالاً بر جای کنونی قرار داشته است.
استفاده از آجر در ساختن بناها	۱۷. یکی از دستاوردهای ایلامیان در زمینه معماری چه بود؟
چُغازنبیل؛ این معبد با استفاده از خشت خام در چند طبقه بنا شده است و روکشی از آجرنوشته‌ها و آجرهای لعاب‌دار دارد.	۱۸. کدام معبد در نزدیکی شهر شوش از شاهکارهای معماری دوره ایلامی به شمار می‌رود؟ درباره معماری آن توضیح دهید.
اینشوشیناک	۱۹. معبد چغازنبیل ستایشگاه محسوب می‌شد.
زنان در دوران تمدن ایلامی از مقام و منزلت والایی برخوردار بودند. به طور کلی در جوامع باستانی فلات ایران، زنان موقعیت اجتماعی ممتاز و قدرت و نفوذ فراوان داشتند. همچنین در عمده‌ترین کارهای جامعه نقشی اساسی داشتند. نقوش و پیکره‌های برجای مانده از دوره ایلامی نشان می‌دهد که زنان در امور اجتماعی و اقتصادی و مراسم رسمی سیاسی و دینی حضور چشمگیری داشته‌اند.	۲۰. درباره مقام و منزلت زنان در دوران تمدن ایلام توضیح دهید.

تاریخ

درس ۸

فعالیت (۱) صفحه ۷۲ کتاب درسی

نقشه محوطه‌های باستانی در صفحه ۷۱ را با نقشه کنونی پراکندگی روستاها و شهرها در ایران مقایسه کنید و بگویید:

الف) چه نسبتی میان پراکندگی محوطه‌های باستانی، با پراکندگی روستاها و شهرها در زمان حال وجود دارد؟

در زمان باستان بیشتر سکونتگاه‌ها در غرب، شمال غرب و جنوب کشور در مناطق خوش آب و هوا و کنار رودها بودند؛ ولی امروزه در کل کشور وجود دارند اما باز هم در مناطقی که در گذشته محوطه‌های باستانی شکل گرفته‌اند تراکم شهرها و آبادانی‌ها بیشتر است.

ب) عوامل جغرافیایی و به‌ویژه آب‌وهوا، چه نقشی در پراکندگی محوطه‌های باستانی داشته است؟

عواملی مانند آب‌وهوای مناسب، خاک حاصلخیز، دریاها و راه‌های ارتباطی دریا، کوهستان‌ها و رودها بیشتر سکونتگاه‌ها را به سمت خود جذب کرده است.

فعالیت (۲) صفحه ۷۳ کتاب درسی

تصویر ابزارهای سنگی صفحه قبل (صفحه ۷۲ کتاب درسی) را به دقت ملاحظه کنید و بگویید ابزارهای هر دوره چه تغییری کرده‌اند؟

به نظر شما علت این تغییر چه بوده است؟

ابزارهای هر دوره نسبت به دوره قبل به صورت کاربردی‌تر و مؤثرتر درآمده است که دلیل آن، رشد فکری انسان‌ها برای استفاده بهتر از ابزارها بود.

پاسخ‌ها

پرسش‌های متن

نیازهای انسان، منابع و امکانات	۱. دو مفهوم اساسی در حیات بشر را بیان کنید.
نیازهای	۲. محرک و عامل فعالیت و تلاش‌های اقتصادی انسان اوست.
یعنی با برآورده شدن پاره‌ای از نیازهایش، احساس بی‌نیازی نمی‌کند؛ بلکه نیازهای تازه‌ای در او شکل می‌گیرد.	۳. کمال‌جو بودن انسان به چه معناست؟
در صورتی که در رفع نیازهای طبیعی خود، مراتب نیازها را به خوبی طی نکند و در یک مرتبه متوقف بماند.	۴. در چه صورت انسان برای خود نیازهای کاذب خلق می‌کند؟
اول، این منابع و امکانات محدود است و دوم، انسان در بهره‌برداری از آنها محدودیت دارد. به عبارتی انسان هم امکان مصارف متعددی از این منابع و امکانات را دارد، هم با روش‌های مختلفی می‌تواند از آنها استفاده کند.	۵. دو نکته اساسی درباره منابع و امکانات در اختیار انسان بیان کنید.
ناشناخته بودن بسیاری از ذخایر، محدود بودن دانش فنی بشر و استفاده بی‌رویه از منابع در قرون گذشته	۶. دلایل محدودیت منابع و امکانات موجود در دسترس انسان چیست؟
کمیابی	۷. فرض محدود بودن منابع و امکانات چه وضعیتی را در جامعه ایجاد می‌کند؟
۱- نیازها و خواسته‌های انسان گوناگون و نامحدود است. ۲- انسان در بهره‌برداری از منابع و امکانات موجود محدودیت دارد و منابع و امکانات موجود نیز محدود است. ۳- انسان‌ها باید با بهترین روش و در بهترین محل استفاده، منابع و امکانات را به طور بهینه انتخاب و بیشترین منافع را برای خود و جامعه تأمین کنند.	۸. مسئله اقتصادی به چه نکاتی اشاره می‌کند؟
مسئله انتخاب	۹. موضوع اصلی علم اقتصاد است.
دستیابی به بیشترین میزان منافع و فراهم آوردن سطح بالاتری از رفاه برای انسان	۱۰. بهترین روش استفاده از منابع و امکانات چیست؟

علوم و فنون ادبی (۱)

درس ۱: مبانی تحلیل متن

مفهوم متن

(به طور کلی) هر چیزی که ذهن ما را به پویایی درآورد: دیدنی‌ها (دیداری) شنیدنی‌ها (شنیداری) بوییدنی‌ها (بویایی) و ...

(در کتاب علوم و فنون ادبی): آثار شعر و نثر فارسی

برای شناخت و ارزیابی متون [معیارهایی طراحی گردد. روش کار بیان شود.

زبانی ادبی فکری

یکی از آسان‌ترین و کاربردی‌ترین شیوه‌های ارزیابی متون، بررسی متن از سه دیدگاه ادبی فکری

قلمرو زبانی قلمرو ادبی قلمرو فکری

آسان‌ترین راه بررسی متون

شعر نثر

انواع آثار مکتوب ادبی

- ۱- خوانش
 - ۲- شناسایی و استخراج نکات زبانی
 - ۳- شناسایی و استخراج نکات ادبی
 - ۴- شناسایی و استخراج نکات فکری
 - ۵- نتیجه‌گیری و تعیین نوع
- گام‌های عملی در بررسی و تحلیل متن

خودارزیابی صفحه ۱۹ و ۲۰ کتاب درسی

۱) مفهوم «متن» را با ذکر دو مثال توضیح دهید.

هر چیزی که ذهن را به پویایی وادارد، متن است، مثل فیلم، شعر، موسیقی.

۲) یکی از آسان‌ترین و کاربردی‌ترین شیوه‌ها در بررسی و تحلیل متن چیست؟

بررسی و تحلیل متون در قلمرو زبانی، ادبی و فکری

فصل ۳: تابع

درس اول: مفهوم تابع

پرسش متن صفحه ۵۶ و ۵۷ کتاب درسی

جدول زیر رابطه بین زمان (t) و مسافت طی شده (d) را نشان می‌دهد: (جدول را کامل کنید).

زمان برحسب ثانیه (t)	۰	۱	۲	۲/۵	۴	۴/۵	۵
مسافت طی شده برحسب متر (d)	۰	۲	۴	۵	۸	۹	۱۰

در جدول‌های زیر مختصات چند نقطه و رابطه بین x و y آنها براساس ضابطه داده شده، آمده است: (جاهای خالی را پر کنید).

ریاضی

فصل ۳

x	۱	۵	۳	۰	$\frac{1}{2}$	۰	$\frac{3}{2}$
y	۱	-۷	-۳	۳	۲	۳	۰

$$y = -2x + 3$$

$$x = 3 \Rightarrow y = -2(3) + 3 = -6 + 3 = -3$$

$$y = 3 \Rightarrow 3 = -2x + 3 \Rightarrow 0 = -2x \xrightarrow{+(-2)} x = 0$$

$$x = \frac{1}{2} \Rightarrow y = -2\left(\frac{1}{2}\right) + 3 = -1 + 3 = 2$$

$$x = 0 \Rightarrow y = -2(0) + 3 = 3$$

$$y = 0 \Rightarrow 0 = -2x + 3 \Rightarrow 2x = 3 \Rightarrow x = \frac{3}{2}$$

x	۱	۲	$\pm \frac{1}{2}$	۰	-۱
y	۲	۵	$\frac{5}{4}$	۱	۲

$$y = x^2 + 1$$

$$x = 2 \Rightarrow y = 2^2 + 1 = 4 + 1 = 5$$

$$y = \frac{5}{4} \Rightarrow \frac{5}{4} = x^2 + 1 \Rightarrow x^2 = \frac{5}{4} - 1 = \frac{1}{4} \Rightarrow x = \pm \frac{1}{2}$$

$$x = 0 \Rightarrow y = 0^2 + 1 = 1$$

$$x = -1 \Rightarrow y = (-1)^2 + 1 = 1 + 1 = 2$$